

**ETELÄ-SUOMEN VAKUUTUSALUEEN
SOSIAALIVAKUUTUSLAUTAKUNTA**

2.10.2003

Oikeusministeriölle

OIKEUSMINISTERIÖ
3. 10. 2003
Oel 38, Y1, Leo 2
OM030: 00/2003
Leo

Lausuntopyyntö 16.7.2003

**Lausunto oikeusministeriön työryhmämietinnöstä 2003:8
Oikeudenkäynnin julkisuus hallintolainkäytössä**

Etelä-Suomen vakuutusalueen sosiaalivakuutuslautakunta pitää lähtökohtaisesti kannatettavana työryhmän tavoitetta lainsäädännöstä, joka turvaa hallintotuomioistuinten päätösten ja niiden perustelujen julkisuuden mahdollisimman laajasti ja samalla ratkaisee julkisuuden ja yksityisyyden suojan välisen ristiriidan asianosaisten oikeusturvan takaavalla tavalla.

Sosiaalivakuutusprosessissa julkisuuden ja yksityisyyden suojan vastakkaiset intressit korostuvat lähes kaikissa käsiteltävinä olevissa asiaryhmissä: sosiaalivakuutuslautakunnat toimivat ensimmäisen asteen muutoksenhakueliminä sellaisissa Kansaneläkelaitoksen hoitamissa etuusasioissa, joissa lähes aina on joko asiallisesti kyse viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan salassa pidettävistä asioista tai joiden käsitteleminen muutoin edellyttää salassa pidettävien seikkojen selvittämistä ja huomioimista. Näin ollen käsiteltävien asioiden luonteesta johtuu, että sekä sosiaalivakuutuslautakunnalle asian käsittelemiseksi lähetettyihin asiakirjoihin että sosiaalivakuutuslautakunnan omiin asiakirjoihin lähes aina sisältyy julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä tietoja. Tästä huolimatta sosiaalivakuutuslautakunta pitää oikeusturvan toteutumisen kannalta tärkeänä, että päätösten ja niiden perustelujen julkisuus voidaan turvata yksityisyyden suojaa loukkaamatta ja myös, että poikkeukset julkisuusperiaatteesta on mahdollisimman selkeästi määritelty. Tätä taustaa vasten julkisuuslainsäädännön ja sitä kautta tulkintakäytännön yhtenäistäminen on kannatettavaa.

Seuraavassa on esitetty sosiaalivakuutuslautakunnan kannanottoja mietinnön ehdotuksista lautakunnan toiminnan kannalta olennaisin osin.

Asiakirjajulkisuus

1 Diaaritiedot

Mietinnön lähtökohtana on julkisuuslain ja henkilötietolain säännösten noudattaminen ja poikkeuksena mahdollisuus diaarimerkintöjen salassapitoon silloin, kun se on tarpeen päätöksen perustelujen julkisuuden toteuttamiseksi. Käytännössä tämä johtaa siihen, että sosiaalivakuutuslautakunnissa diaarimerkinnät olisivat tietyiltä osin lähes aina salassa pidettäviä päätösten perusteluihin sisältyvien salassa pidettävien tietojen takia.

Työryhmän kanta on kannatettavampi kuin oikeudenkäynnin julkisuus -toimikunnan ehdotus siitä, että asiakirjarekistereiden perustiedot esimerkiksi asianosaisen henkilöllisyyden yksilöimiseksi tarpeellisista tiedoista sekä asian yksilöidystä laadusta olisivat aina heti julkisia salassapitosäännösten estämättä. Toimikunnan ehdottama malli siitä, että diaaritietojen julkisuuteen voitaisiin joutua ottamaan kantaa ennen merkintöjen tekemistä, sitoisi esittelijätyövoimaa toimistotehtäviin ja siten kasvattaisi valitusasioiden käsittelyaikaa.

2 Oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuus

Työryhmän ehdotus siitä, että myös hallintolainkäyttöasian oikeudenkäyntiaineistoon kuuluviin asiakirjoihin tulisi soveltaa julkisuuslain säännöksiä asiakirjojen julkisuudesta ja salassapidosta, on kannatettava. Hallinto- ja hallintolainkäyttöasioissa tulee soveltaa samoja säännöksiä, koska kysymys on samoista asiakirjoista; asiakirjojen julkisuussäännösten tulee olla yhtenäisiä asian käsittelyn eri vaiheissa. Oikeudenkäynnin julkisuus -toimikunnan esitys erillisten salassapitomääräysten edellyttämisestä asioissa, joissa salassapitointressi on olemassa, edellyttäisi sosiaalivakuutuslautakunnissa käsiteltävät asiaryhmät huomioon ottaen huomattavaa esittelijäresurssien lisäämistä. Mikäli salassapidosta päätettäisiin tapauskohtaisesti erikseen, ei salassapitokäytäntö ainakaan selkiytyisi - kuten työryhmän tavoitteena on ollut - ja saattaisi lisäksi johtaa muutoksenhakuasioiden lisääntymiseen ja myös sitä kautta paitsi lisäresurssien tarpeeseen myös edelleen muutoksenhakuelimen toiminnan ruuhkautumiseen.

3 Päätös

Työryhmän ehdotus siitä, että myös päätökseen ja sen perusteluihin sovellettaisiin julkisuuslakia, on sosiaalivakuutuslautakunnan mielestä lähtökohtaisesti kannatettava. Päätösten lopputulosten ja sovellettujen lainkohtien tulisi aina olla julkisia. Sosiaalivakuutuslautakunnan käsittelemistä asiaryhmistä kuitenkin johtuu, että vaikka ehdotuksen mukaan asiakirjan osa voitaisiin vain poikkeuksellisesti pitää salassa, käytännössä päätökset ainakin samoilta osin kuin edellä diaarimerkintöjen osalta on todettu, olisivat salassa pidettäviä. Työryhmän ehdotus on ehdottomasti kannatettavampi kuin oikeudenkäynnin julkisuus -toimikunnan ehdotus siitä, ettei tuomioistuimen ratkaisu koskaan olisi miltään osin suoraan lain nojalla salassa pidettävä ja että salassapito ratkaistaisiin tapauskohtaisesti erikseen annettavalla salassapitomääräyksellä. Toimikunnan ehdotus lisäisi muutoksenhakuelinten työmäärää. Toisin kuin toimikunta on ehdottanut, asianosaisen henkilötiedot on yksityiskohtaisten perustelujen turvaamiseksi voitava pitää salaisina myös muissa kuin turvapaikan hakemista koskevissa asioissa.

4 Neuvottelusalaisuus ja esittelymuistion julkisuus

Oikeudenkäynnin julkisuus -toimikunnan mietintöön sisältyvää ehdotusta säännökseksi tuomioistuimen neuvottelun ja äänestyksen salassapidosta ei työryhmämietinnössä ole lainkaan käsitelty. Mietinnössä on pelkästään todettu, että hallintolainkäytössä olisi tarkoituksenmukaista soveltaa samoja säännöksiä kuin yleisissä tuomioistuimissa.

Työryhmän luonnoksissa keskeisiksi säännöksiksi on esittelymuistion, ratkaisuehdotuksen ja muun niihin verrattavan asiakirjan osalta todettu, että asianosaisella on oikeus mainittuun asiakirjaan, vaikka se ei olisi julkinen asiakirja, sen jälkeen, kun asian käsittely on tuomioistuimessa päättynyt. Kuitenkin oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain mukaisesti neuvottelu ja äänestys tapahtuvat yleisön ja asianosaisten läsnä olematta. Muutoksenhakulautakuntien toiminnassa esittelymuistio on esittelijän avauspuheenvuoron perustana osa muutoksenhakuelimessä tapahtuvaa, oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain mukaan yleisön läsnä olematta käytävää neuvottelua. Sosiaalivakuutuslautakunta katsookin, että lain jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, tulisiko esittelymuistion olla työryhmän edellyttämien tavoin asianosaisjulkinen asiakirja sen jälkeen, kun asian käsittely tuomioistuimessa on päättynyt vai tulisiko sen tämän jälkeenkin kuulua neuvottelusalaisuuden piiriin.

Kunnioittaen

Etelä-Suomen vakuutusalueen sosiaalivakuutuslautakunta

Sirpa Laakso
varapuheenjohtaja

Minna Plit
esittelijä